

Sisäministeriö
kirjaamo.sm@gov.fi

Viite: VN/9218/2024,

Lausuntopyyntö; Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi pelastuslain, ajoneuvolain 30 §:n ja autoverolain 14 §:n muuttamisesta

Sisäministeriö pyytää lausuntoanne luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi pelastuslain, ajoneuvolain 30 §:n ja autoverolain 14 §:n muuttamisesta.

Hyvinvointialueen pelastustoimen lausunto

Kymenlaakson hyvinvointialueen Kymenlaakson pelastustoimi kiittää mahdollisuudesta lausua Hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi pelastuslain, ajoneuvolain 30 §:n ja autoverolain 14 §:n muuttamisesta.

Pidämme tärkeänä, että pelastustoimen keskeisiä säädöksiä kehitetään ajantasaisiksi ja toimintaympäristön muutoksia vastaaviksi. Erityisesti väestönsuojeluun, varautumiseen sekä viranomaisten väliseen työnjakoon liittyvien säännösten selkeyttäminen on kannatettavaa, joka tukee pelastustoimen vaikuttavaa ja yhtenäistä toteuttamista koko maassa.

Lausuntopyyntö antaa hyvän mahdollisuuden tuoda esiin alueellisia näkökulmia ja käytännön kokemuksia esityksen vaikutuksista pelastustoimen järjestämiseen. Samassa yhteydessä pelastuslaitos haluaa tuoda esiin myös muutamia pelastuslain kehittämiskohteita, jotka eivät suoraan kohdennu tähän hallituksen esitykseen, mutta ovat kokonaisuuden kannalta tarkoituksenmukaisia huomioida jatkovalmistelussa.

1. Pelastuslain muuttaminen

Kymenlaakson pelastustoimi katsoo, että esitys on hyvin valmisteltu ja hyväksyttävissä. Esitetyt muutokset vahvistavat erityisesti väestönsuojelun asemaa ja selkeyttävät sääntelyä. Samalla pelastuslaitos korostaa, että muutosten vaikutuksia ja vaikuttavuusarviointia tulee toteuttaa jatkovalmisteluissa.

Seuraavassa esitetään pykäläkohtaisesti ne hallituksen esityksen kohdat, joiden osalta Kymenlaakson pelastustoimi katsoo olevan tarpeen esittää huomioita, tarkennuksia tai muutostarpeita. Muutoin esityksen sisältö on pääosin hyväksyttävissä.

1.1. Pykäläkohtaiset lausunnot:

2 § Lain soveltamisala

Pykälä on pääosin hyväksyttävissä.

Kymenlaakson pelastustoimi esittää kuitenkin, että:

- väestönsuojeluun varautumista ja Geneven sopimusten toimeenpanoon liittyvien velvoitteiden osalta täsmennetään jatkovalmistelussa vastuunjakoa sekä käytännön toteutuksen ohjausta eri viranomaisten välillä.

6 a § Avotulen tekemistä koskeva poikkeus

Pykälä on hyväksyttävissä edellyttäen, että:

- pelastustoimen, Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen välinen ilmoitus- ja ohjausmenettely yhdenmukaistetaan valtakunnallisesti. Muutos ei vaikuta pelastusviranomaisen toimivaltuuksiin kieltää tai keskeyttää toiminta tarvittaessa.

12 § Laitteiden kunnossapito

Pykälässä huomioitavaksi:

Kymenlaakson pelastustoimi esittää, että:

- väestönsuojien varusteita ja laitteita koskeva sääntely kootaan selkeästi yhteen kokonaisuuteen tai perusteluissa täsmennetään sääntelykokonaisuuden rakenne, jotta valvottavien velvoitteiden ymmärrettävyys ei heikkene.
- Muutos hajauttaa laitteiden kunnossapitoa koskevan sääntelyn useaan eri pykälään, mikä voi heikentää velvoitteiden ymmärrettävyyttä sekä kiinteistöjen omistajien että valvontaviranomaisten näkökulmasta.
- Pelastuslaitos katsoo, että muutoksen yhteydessä tulisi varmistaa sääntelyn selkeys esimerkiksi ohjeistuksella tai kokoavilla viittauksilla, jotta velvoitteiden kokonaisuus on toimijoiden kannalta ymmärrettävissä ja valvonnan toteuttaminen on sujuvaa.

24 § Väestön varoittaminen

Pykälä on hyväksyttävissä.

Pelastuslaitos korostaa kuitenkin, että:

- Pelastuslain uusi 24 §, jossa väestön varoittamisen valtakunnallinen kehittäminen ja yhteensovittaminen keskitetään sisäministeriölle, on lähtökohtaisesti kannatettava ja vastaa tarpeeseen yhtenäistää väestön varoittamisen järjestelmää. Muutos edistää osaltaan edellytyksiä toteuttaa nopea, kattava ja yhdenmukainen varoittaminen sekä normaaliolojen häiriötilanteissa että poikkeusoloissa.
- Pelastuslaitos kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että pykälän mukaan edelleen toiminnallisen toteutus on pelastuslaitoksella. Sisäministeriön ohjaus perustuu esityksen mukaan ensisijaisesti suositusluonteiseen ohjaukseen, mikä voi käytännössä heikentää tavoitellun valtakunnallisen yhtenäisyyden toteutumista.
- pelastuslaitos korostaa, että eri varoittamisjärjestelmien, kuten yleisten hälytysmerkkien, vaaratiedotteiden ja uusien digitaalisten varoituskanavien, yhteensovittamiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota.
- valtakunnallisen ohjauksen rinnalla tulee huomioida annetut tähän kokonaisuuteen liittyvät toiminnalliset ohjeistukset ja johtamisrakenteet YTA- ja pelastuslaitostasolla, jotta tarkoituksen mukainen toimintakyky väestön varoittamisessa säilytetään.

57 § Kelpoisuusvaatimukset

Pykälä on hyväksyttävissä seuraavin muutoksin.

Pelastuslaitos esittää, että:

Pelastustoimen tilanne- ja johtokeskustoiminta on olennainen ja erottamaton osa pelastuslain mukaista pelastustoimintaa. Tilannekeskuksen merkitys ei rajoitu pelkästään pelastustoimen

tukitehtävään, vaan se on keskeinen edellytys pelastusviranomaisen johtamisjärjestelmän ylläpitämiselle sekä toimivaltuuksien asianmukaiselle käytölle kaikissa turvallisuustilanteissa. Erityisesti tulee erotella tilanne- ja/tai johtokeskuspalveluja päätoimisesti tai tilapäisesti tuottavat henkilöt sekä poikkeusolojen palvelujentuotantoon liittyvät velvoitteet.

Pelastuslain 31 a §:n mukainen tilannekuvatoiminta edellyttää ajantasaisen, luotettavan ja analysoidun tilannekuvan muodostamista. Tilannekeskus kokoaa, analysoi ja välittää tietoa eri viranomaisilta, yksiköiltä sekä teknisistä järjestelmistä. Näin se mahdollistaa pelastustoiminnan johtamisen, resurssien tehokkaan kohdentamisen, riskien arvioinnin, viranomaisyhteistyön sekä häiriötilanteiden ja poikkeusolojen hallinnan. Tilanne- ja johtokeskusten merkitys korostuu erityisesti häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa, joissa pelastusviranomaiselta edellytetään kykyä ylläpitää valmiutta ja johtaa toimintaa myös laajoissa ja monimutkaisissa tilanteissa.

Pelastuslain 34 §:n mukainen pelastustoiminnan johtaminen perustuu ajantasaiseen tilannekuvaan, jonka muodostamisessa tilannekeskus ja sen henkilöstö ovat keskeisessä roolissa.

Tilannekeskuspäivystäjien ymmärrys pelastustoimesta ja pelastustoiminnasta on eri onnettomuustyyppien annettujen tukitoimintojen osalta on kriittistä. Tilanteista saatujen tietojen kautta tuotetut analyysit, johtopäätelmät, toimeenpanokyky sekä tiedonhallinta ovat välttämättömiä, kun tuotetaan pelastustoimen palveluja.

Kymenlaakson pelastustoimi katsoo, että tilannekeskustoimintaa ei tule tarkastella erillisenä tukipalveluna, vaan osana pelastustoiminnan ydintoimintaa ja johtamisjärjestelmää. Tästä syystä tehtävissä edellytettävän osaamisen tulee olla tehtävän vaativuuden mukaista.

Pelastuslaitos esittää, että 57 §:n kelpoisuussääntelyä täsmennetään seuraavasti:

Ehdotus muotoiluksi: Tilanne- ja johtokeskusten tilannekeskuspäivystäjän tehtävissä päätoimisesti toimivilta edellytetään pelastuslain 57 §:n 1 momentissa tarkoitettu pelastusalan tutkinto tai hätäkeskustoiminnasta annetun lain (692/2010) 8 §:ssä tarkoitettu tutkinto sekä Pelastusopiston opetussuunnitelman mukainen tilannekeskuspäivystäjän tehtävään soveltuva täydennyskoulutus.

Esitetty ratkaisu laajentaisi kelpoisuusvaatimusten joustavuutta mahdollistaen useamman koulutustaustan, mutta samalla varmistaisi riittävän osaamistason. Samalla ilman erillistä lainkirjausta, pelastustoiminnan johtaja voi tilapäisesti määrätä tukitehtäviin soveltuvia henkilöitä. Tämä mahdollistaa sen, että tilapäisesti pelastustehtäviä ja pelastustoiminnan johtamista voi tukea pelastuslaitoksen kouluttamat henkilöt. Yleisesti muuttunut turvallisuusympäristö edellyttää pelastustoimen henkilöstöltä entistä korkeampaa osaamista sekä normaalioloissa että poikkeusoloissa. Tämän vuoksi tilannekeskuksissa toimivien henkilöiden kelpoisuusvaatimusten tulee vastata tehtävien kriittisyyttä ja vaativuutta

73 § Poikkeukset

Pykälä on hyväksyttävissä varauksin.

Pelastuslaitos esittää, että:

- Puolustusvoimien poikkeuksen vaikutuksia väestönsuojelujärjestelmän kokonaisuuteen arvioidaan myöhemmin.

64 §–64 b § Väestönsuojeluun varautuminen

Pykäläkokonaisuuden vaikutusten huomioiminen.

Pelastuslaitos toteaa, että materiaallinen varautuminen ja huoltovarmuus on otettu huomioon 64 b §:ssä, mutta sääntely jää tältä osin yleiselle tasolle. Pykälä ei tarkemmin määrittele varautumisen sisältöä eikä huomioi siihen liittyviä pitkäaikaisia ylläpito- ja elinkaarikustannuksia. Lisäksi sääntelystä puuttuu selkeä kytkentä rahoitukseen sekä valtakunnalliseen ohjaukseen. Pelastuslaitos katsoo, että materiaalista varautumista koskevaa sääntelyä tulee täsmentää sekä sisällöllisesti että rahoituksen osalta.

Pelastuslaitos esittää, että:

- Väestönsuojeluun varautumista koskevan pykäläkokonaisuuden (64 §–64 b §) osalta täsmennetään sisäministeriön ohjausroolia siten, että se sisältää myös materiaallisen varautumisen ja huoltovarmuuden valtakunnallisen yhteensovittamisen ja ohjauksen.
- Hyvinvointialueita koskevaa varautumisvelvoitetta (64 b §) täsmennetään siten, että varautumisen mitoitus perustuu valtakunnallisiin perusteisiin ja uhka-arvioihin.
- Vaikutusarvioinnissa huomioidaan kattavasti materiaallisen varautumisen ja huoltovarmuuden velvoitteiden aiheuttamat investointikustannukset sekä näihin liittyvät pitkäaikaiset käyttö-, ylläpito- ja elinkaarikustannukset.
- Arvioinnissa tulee erikseen tarkastella muun muassa materiaaliavarastojen rakentamisen ja ylläpidon, kaluston ja varaosien, polttoainehuollon, suojavarusteiden, tieto- ja viestintäjärjestelmien, varavoimaratkaisujen, logistiikan sekä henkilöstön koulutuksen ja harjoittelun kustannusvaikutuksia.
- Sääntelyyn lisätään nimenomainen kirjaus siitä, että hyvinvointialueille säädettyjen uusien ja laajenevien varautumisvelvoitteiden rahoitus, mukaan lukien investointi- sekä ylläpitokustannukset, turvataan täysimääräisesti valtion rahoitusjärjestelmän kautta tai erillisellä kohdennetulla rahoituksella.
- Lisäksi varmistetaan, että velvoitteiden sisältö, mitoitus ja rahoitus ovat keskenään johdonmukaisia ja vastaavat hallitusohjelmassa asetettua kustannusneutraalisuuden periaatetta.
- Kokonaisuudessa varmistetaan, että ohjaus, velvoitteet ja resurssit muodostavat yhtenäisen ja käytännössä toteuttamiskelpoisen kokonaisuuden kaikissa turvallisuustilanteissa.

78 § Valvontatehtävä

Pykälän vaikutusten huomioiminen.

Pelastuslaitos esittää, että:

- Vaikuttavuusarvioinnin näkökulmasta huomioidaan pelastuslaitoksen valvontatehtävien laajentuminen ja valvontakuorman lisääntyminen 3 luvun ja 76 a – 76 b §:n säännösten valvonnan osalta.

2. ajoneuvolain 30 §:n muuttamisesta

Kymenlaakson pelastustoimi pitää ajoneuvolain 30 §:n muutosta onnistuneena ja hyväksyttävänä. Erityisesti sopimuspalokuntien ajoneuvojen sisällyttäminen pelastusauton määritelmään edistää ajoneuvokaluston määrittelyn joustavuutta suorituskykyjen tukena.

3. autoverolain 14 §:n muuttamisesta

Kymenlaakson pelastustoimi toteaa, että ajoneuvolain pelastusauton määritelmän laajentaminen sopimuspalokuntien nelivetoisiin ajoneuvoihin ja niiden autoverotuksellinen kohtelu muodostavat tarkoituksellisesti eriytetyn sääntelykokonaisuuden. Näille ajoneuvoille mahdollistetaan autoverovapaus hankintavaiheessa, mutta niihin ei sovelleta pelastusautoille tyypillistä 48 kuukauden kuoleentumisaikaa, vaan verotus määräytyy myöhemmissä muutostilanteissa käytetyn ajoneuvon arvon perusteella.

Pelastuslaitos pitää ratkaisua pääosin perusteltuna ja sopimuspalokuntien toimintaedellytyksiä tukevana. Samalla pelastuslaitos korostaa, että sääntelyn soveltamisen selkeyteen sekä toimijoiden ohjeistukseen tulee kiinnittää huomiota.

4. Muut huomioitavat kohdat

Pelastuslainsäädännössä öljyvahinkojen ja aluskemikaalivahinkojen sääntely muodostaa osin epäyhtenäisen kokonaisuuden. Öljyvahinkoja koskeva sääntely kattaa laaja-alaisesti eri vahinkelähteet, kun taas kemikaalivahingot on kytketty pääosin aluksista aiheutuviin tilanteisiin. Tämän seurauksena sääntely ei kaikkialta osin kata esimerkiksi merituulivoimaloista, offshore-rakenteista (merituulivoimalat, öljynporauslautat, nosturit ja merenalaiset laitteistot) tai muista aluksesta riippumattomista lähteistä aiheutuvia kemikaalivuotoja.

Pelastuslaitos katsoo, että sääntelyä tulisi täsmentää siten, että kemikaalivahinkoja koskeva kokonaisuus kattaisi yhdenmukaisesti myös muut kuin aluksista peräisin olevat merelliset ja maa-alueiden kemikaalivahingot. Lisäksi kustannusvastuun, toimivaltuuksien ja jälkitorjunnan osalta tulisi varmistaa öljy- ja kemikaalivahinkojen kesken mahdollisimman yhtenäinen sääntely. Erityisenä huomiona on johtovastuun mahdollisen

siirtymisen selkeyttäminen, jos tilanne on alkanut Rajavartiolaitoksen vastuualueella (merialueella), siirtykö johtovastuu pelastuslaitokselle öljyn liikkuaessa lähemmäksi rantaa ja hyvinvointialueen pelastusviranomaisen vastuualuetta.

Taulukoon 1. on koottu huomioitavia asioita.

Taulukko 1. huomioita nykyisestä pelastuslaista.

Pykälä	Säätelyn kohde	Havaittu epäjohtonmukaisuus / puute	Tarkennustarve
36 a §	Toimivaltuudet torjunnassa	Öljy ja aluskemikaali käsitellään rinnakkain, mutta perustuvat eri käsitteisiin (yleinen vs. alus)	Tulee arvioida, tulisiko toimivaltuudet kytkeä yleiseen "kemikaalivahinko"-käsitteeseen merialueella
36 b §	Alusta koskevat toimenpiteet	Kemikaalivahinko sidottu alukseen → ei kata muita lähteitä	Laajennettava koskemaan myös aluksesta riippumattomia merellisiä vahinkolähteitä (esim. offshore-rakenteet)
89 a §	Viranomaisen tiedonsaanti	Tiedonsaanti painottuu aluksiin, meriliikenteeseen ja satamiin	Täydennettävä kattamaan uudet toimijat (esim. energiainfra, merituulivoima)
89 b §	Tiedonsaanti yrityksiltä	Kemikaalit huomioitu, mutta edelleen aluspainotteisesti	Täsmennettävä kattamaan muut kuin alusperäiset kemikaaliriskit
99 a §	Torjuntakustannusten korvaaminen	Rakenne erottaa öljyn ja aluskemikaalin → ei selkeästi kata muuta kemikaalivuotoa	Tarve luoda yhtenäinen kustannusmalli kaikille kemikaalivahingoille
99 a § (3 mom.)	Ennakkomaksaja	Öljy → pelastuslaitos/RVL, kemikaali → sisäministeriö	Epäyhtenäinen vastuunjako
99 b §	Pelastustyössä aiheutunut vahinko	Kytkeytyy vain alukseen (36 b §)	Ei kata muita kohteita (esim. merituulivoimala, teollisuuslaitos merellä)
111 a §	Jälkitorjunta	Säätely koskee vain öljyvahinkoja	Puuttuu vastaava järjestelmä kemikaalivahingoille
111 a § (viittaukset)	Toimivaltuudet jälkitorjunnassa	Viittaus 36 a §:ään toimii, mutta kemikaalin osalta perusta on suppea	Tarve varmistaa kemikaalivahinkojen kattavuus jälkitorjunnassa

Teemu Veneskari, vs. pelastusjohtaja

25.6.2026, Kouvola